

Byla C-66/20**Prašymas priimti prejudicinį sprendimą****Gavimo data:**

2020 m. sausio 24 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Procura della Repubblica di Trento (Italija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2020 m. sausio 15 d.

Europos tyrimo orderio patvirtinimo procedūra dėl:

XK

Procura Distrettuale della Repubblica

presso il Tribunale Ordinario di Trento

(Apygardos prokuratūra prie Trento teismo)

**<...> EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMUI TEIKIAMAS
PRAŠYMAS PRIIMTI PREJUDICINIŲ SPRENDIMŲ**

– SESV 267 straipsnis, Procedūros reglamento 94 straipsnis –

Prokuroras

<...> pateikia Europos Sąjungos Teisingumo Teismui šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal SESV 267 straipsnį ir Procedūros reglamento 94 straipsnį:

Pagrindinė byla

2019 m. lapkričio 14 d. *Procura della Repubblica di Trento* (Trento prokuratūra, Italija) gavo tą pačią dieną Miunsterio *Finanzamt für Steuerstrafsachen und Steuerfahndung* (Mokestiniu baudžiamųjų bylų ir mokestinio tyrimo tarnyba, Vokietijos Federacinė Respublika) išduotą Europos tyrimo orderį, kuriame buvo nurodyta vykdant pajamų mokesčio vengimo tyrimą pagal Vokietijos mokesčių kodekso 369 ir 3790 straipsnius atlikti kratą XK komercinėse patalpose. Europos tyrimo orderį pasirašė <...> *Finanzamt* (mokesčių tarnyba) vadovas. Nebuvo

užpildytas Europos tyrimo orderio L skyrius, kurį teisminė institucija privalo užpildyti, kad patvirtintų administracinės institucijos išduotą Europos tyrimo orderį (1 priedas).

2019 m. gruodžio 20 d. *Procura della Repubblica di Trento* išsiuntė Miunsterio *Finanzamt* tyrimo orderio gavimo patvirtinimą (2 priedas) ir pranešimą, kuriame prašė pateikti Europos tyrimo orderio, kurio L skyriuje būtų teisminės institucijos patvirtinimas, kopiją pažymėdama, kad *Finanzamt* yra administracinė institucija ir kad administracinės institucijos negali išduoti Europos tyrimo orderių be teisminės institucijos patvirtinimo (3 priedas).

2020 m. sausio 8 d. Miunsterio *Finanzamt* elektroniniu laišku nusiuntė *Procura della Repubblica di Trento* pranešimą, kuriame nurodė, kad teisminė institucija neturėjo patvirtinti Europos tyrimo orderio, nes pagal Vokietijos mokesčių kodekso 399 straipsnio 1 dalį dėl mokesčių nusikaltimų iškeltose bylose *Finanzamt* atlieka prokuratūros funkcijas (**orig. p. 2**) ir turi būti laikoma teismine institucija, kaip tai suprantama pagal direktyvos 2 straipsnį (4 priedas).

Italijos nacionalinė teisė

Decreto legislativo 108/17 “Norme di attuazione della direttiva 2014/41/UE del Parlamento europeo e del Consiglio, del 3 aprile 2014, relativa all’ordine europeo di indagine penale” (Įstatyminis dekretas Nr. 108/17 „2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio įgyvendinimo taisyklės“), paskelbto 2017 m. liepos 13 d. *Gazzetta Ufficiale n. 162*, 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „Respublikos prokuroras prie apygardos administracinio centro teismo, kuriame turi būti atlikti reikalaujami veiksmai, motyvuotu nutarimu patvirtina tyrimo orderį per trisdešimt dienų nuo jo gavimo arba per kitą išduodančiosios institucijos nurodytą laikotarpį, kuris bet kuriuo atveju negali trukti ilgiau kaip šešiasdešimt dienų“.

Įstatyminio dekreto Nr. 108/17 5 straipsnio 1 dalyje priduriama, kad „jei išduodančioji institucija prašo, kad veiksmą atliktų teismas, arba jei prašomą veiksmą pagal Italijos teisę turi atlikti teismas, Respublikos prokuroras patvirtina tyrimo orderį ir paprašo ikiteisminio tyrimo teisėjo pradėti vykdymą“.

Įstatyminio dekreto Nr. 108/17 10 straipsnio „Atmetimo ir grąžinimo pagrindai“ 3 dalyje numatyta, kad „neteisminės institucijos išduotas **arba jos nepatvirtintas** tyrimo orderis sugrąžinamas išduodančiajai institucijai“.

Vokietijos nacionalinė teisė

2017 m. kovo 14 d. Vokietijos Respublikos nuolatinė atstovybė Europos Sąjungoje įteikė tokį pareiškimą dėl Vokietijos administracinių institucijų išduodamų Europos tyrimo orderių: „Vadovaujantis Direktyvos 2 straipsnio c punktu, Vokietijos administracinių institucijų išduodamus Europos tyrimo orderius paprastai turi patvirtinti prokuratūra prie apygardos teismo, kurio jurisdikcijai priskirta administracinė institucija. Tačiau federacinės žemės gali

suteikti kompetenciją juos tvirtinti aukštesnės instancijos teismui arba kitaip nustatyti su patvirtinimu susijusią prokuratūros vietinę jurisdikciją. Vokietijos mokesčių institucijų, kurios pagal Mokesčių kodekso 386(2) skirsnį yra kompetentingos savarankiškai vykdyti nusikalstamų veikų tyrimus (**orig. p. 3**), prašymai neturi būti patvirtinti teisminės institucijos ar aukštesnės instancijos teismo. Tokiu atveju mokesčių institucijos pagal Mokesčių kodekso 399(1) skirsnį, siejamą su *Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen* (Aktas dėl tarptautinės savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose, IRG) 77 skirsnio 1 dalimi, įgyvendina prokuratūrai priskirtas teises ir pareigas bei pačios veikia kaip teisminė institucija, kaip tai suprantama pagal direktyvos 2 straipsnio c punktą.“

Europos Sąjungos teisė

2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė Direktyvą 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose.

Direktyvos 1 straipsnyje Europos tyrimo orderis apibrėžiamas kaip „valstybės narės (toliau – išduodančioji valstybė) teisminės institucijos priimtas arba patvirtintas teisminis sprendimas, kad kitoje valstybėje narėje (toliau – vykdančioji valstybė) būtų įvykdyta viena ar kelios konkrečios tyrimo priemonės siekiant gauti įrodymų pagal šią direktyvą“.

2 straipsnio pirmos pastraipos c punkte pateikta tokia apibrėžtis: „išduodančioji institucija:

- i) teisėjas, teismas, tiriantysis teisėjas ar prokuroras, kompetentingas atitinkamoje byloje, arba
- ii) bet kuri kita kompetentinga institucija, kaip apibrėžė išduodančioji valstybė, konkrečioje byloje veikianti kaip baudžiamajame procese tyrimą atliekanti institucija, pagal nacionalinę teisę kompetentinga nurodyti rinkti įrodymus. Be to, prieš perduodant ETO vykdančiajai institucijai, patikrinus, ar jis atitinka šioje direktyvoje nustatytas ETO išdavimo sąlygas, visų pirma 6 straipsnio 1 dalyje išdėstytas sąlygas, išduodančiosios valstybės teisėjas, teismas, ikiteisminio tyrimo teisėjas ar prokuroras patvirtina ETO. Jei ETO patvirtino teisminė institucija, ta institucija ETO perdavimo tikslais taip pat gali būti laikoma išduodančiąja institucija.“

Direktyvos 9 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad „[t]ais atvejais, kai vykdančioji institucija gauna ETO, kuris nebuvo išduotas 2 straipsnio c punkte nurodytos išduodančiosios institucijos, vykdančioji institucija grąžina ETO išduodančiajai valstybei“.

(orig. p. 4)

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindai

Pagal Direktyvoje 2014/41/ES numatytą tvarką Europos tyrimo orderis būtinai turi būti išduotas teisminės institucijos sprendimu. Iš tikrųjų direktyvos 2 straipsnyje nustatyta, kad išduodančioji institucija turi būti teisminė institucija; arba tai gali būti ir administracinė institucija, bet tik tuo atveju, jei vėliau orderį patvirtina teisminė institucija.

Priežastis, dėl kurios Europos tyrimo orderis būtinai turi būti išduotas teisminės institucijos sprendimu, kurį priima teisėjas arba prokuroras (pagal 2 straipsnio formuluotę – „teisėjas, teismas, tiriantysis teisėjas ar prokuroras“), gerai išaiškinta 2016 m. lapkričio 10 d. Teisingumo Teismo sprendime byloje C-453/16 PPU (ECLI:EU:C:2016:860) dėl Europos arešto orderio.

Šiame sprendime Teisingumo Teismas iš tikrųjų pirmiausia nurodė, kad „atsižvelgiant į šią išvadą reikia pažymėti: kadangi prokuratūra yra institucija, dalyvaujanti vykdančios valstybės narės baudžiamąjį teisingumą (šiuo klausimu žr. 2016 m. birželio 29 d. Sprendimo Kossowski, C-486/14, ES:2016:483, 39 punktą), tokios institucijos sprendimą reikia laikyti „teismo sprendimu“, kaip tai suprantama pagal Pagrindų sprendimo 8 straipsnio 1 dalies c punktą“.

Toliau tame pačiame sprendime Teisingumo Teismas pridūrė, kad „prokuratūros atliktas nacionalinio arešto orderio patvirtinimas vykdančiajai teisminei institucijai garantuoja, kad Europos arešto orderis pagrįstas sprendimu, kuriam buvo taikoma teisminė kontrolė. Todėl toks patvirtinimas pateisina aukštą valstybių narių tarpusavio pasitikėjimą, minėtą pirmesniame šio sprendimo punkte. Tuo remiantis darytina išvada, kad prokuratūros sprendimą, kaip antai nagrinėjamą pagrindinėje byloje, apima sąvoka „teismo sprendimas“, kaip ji suprantama pagal Pagrindų sprendimo 8 straipsnio 1 dalies c punktą“.

Taigi Teisingumo Teismas sprendime dėl Europos arešto orderio jau nurodė, kad aukštas valstybių narių tarpusavio pasitikėjimo lygis yra grindžiamas tuo, kad priemonė turi būti patvirtinta teisminės institucijos.

(orig. p. 5)

Miunsterio *Finanzamt*, kuri yra administracinė institucija, tvirtina galinti išsiųsti Europos tyrimo orderį, kurį pasirašė įstaigos administracijos direktorius, nepatvirtintą prokuratūros, nes pagal Vokietijos Federacinės Respublikos nacionalinės teisės normą ji yra įgaliota tai daryti: Vokietijos mokesčių kodekso 399 (1) skirsnyje numatyta, kad mokesčių institucijos įgyvendina prokuratūros teises ir pareigas.

Atrodo, kad Vokietijos Respublikos nuolatinė atstovybė prie Europos Sąjungos pritaria tokiam aiškinimui, nes 2017 m. kovo 14 d. pateikė pareiškimą, kuriame pažymėjo, jog mokesčių institucijos, įgyvendinančios prokuratūros prerogatyvas, turėtų būti laikomos „teisminėmis institucijomis, kaip tai suprantama pagal direktyvos 2 straipsnio c punktą“.

Šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismui keliamas klausimas, ar pagal direktyvos 2 straipsnį, kuriame reikalaujama, kad Europos tyrimo orderis visada būtų (tiesiogiai ar patvirtinant) išduotas teisminės institucijos sprendimu, valstybė narė gali leisti administracinei institucijai išduoti teisminės institucijos nepatvirtintą Europos tyrimo orderį, nes administracinę instituciją ji irgi pripažįsta „teismine institucija, kaip tai suprantama pagal direktyvos 2 straipsnį“.

Iš tikrųjų, Europos arešto orderio srityje, Teisingumo Teismas jau nagrinėjo problemą, kylančią dėl valstybėms narėms suteiktos laisvės apibrėžti, kas yra „teisminė institucija“, kaip ji suprantama pagal Sąjungos teisę.

Konkrečiai kalbant, 2019 m. gegužės 27 d. Sprendime sujungtose bylose C-508/18 ir C-82/19 PPU (ECLI:EU:C:2019:456) Teisingumo Teismas nusprendė, kad „[n]ors pagal procesinės autonomijos principą valstybės narės gali savo nacionalinės teisės sistemose nustatyti „teisminę instituciją“, turinčią kompetenciją išduoti Europos arešto orderį, **kiekvienai valstybei narėi negali būti palikta teisė spręsti dėl šios sąvokos prasmės ir apimties** (šiuo klausimu žr. 2016 m. lapkričio 10 d. Sprendimo Poltorak, C-452/16 PPU, EU:C:2016:858, 30 ir 31 punktus ir 2016 m. lapkričio 10 d. Sprendimo Kovalkovas, C-477/16 PPU, EU:C:2016:861, 31 ir 32 punktus). **Minėtą sąvoką visoje Sąjungoje reikia aiškinti savarankiškai ir vienodai**, o tai, remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, turi būti daroma atsižvelgiant į (orig. p. 6) Pagrindų sprendimo 2002/584 6 straipsnio 1 dalies nuostatos formuluotę, kontekstą ir šiuo pagrindų sprendimu siekiamą tikslą (šiuo klausimu žr. 2016 m. lapkričio 10 d. Sprendimo Poltorak, C-452/16 PPU, EU:C:2016:858, 32 punktą ir 2016 m. lapkričio 10 d. Sprendimo Kovalkovas, C-477/16 PPU, EU:C:2016:861, 33 punktą)“.

Tame pačiame sprendime Teisingumo Teismas taip pat nurodė esminius požymius, kuriuos turi turėti valstybės institucija, kad ją būtų galima laikyti „teismine institucija“, ir pažymėjo, kad „išduodančioji teisminė institucija“, kaip tai suprantama pagal Pagrindų sprendimo 2002/584 6 straipsnio 1 dalį, atsižvelgdama į visus kaltinamuosius ir išteisinamuosius įrodymus ir nerizikuodama, kad jos sprendimų priėmimo įgaliojimams būtų daroma, be kita ko, vykdomosios valdžios įtaka gaunant pavedimus ar nurodymus iš išorės, turi turėti galimybę objektyviai atlikti tą funkciją taip, kad nekiltų abejonių dėl aplinkybės, jog priimti sprendimą išduoti Europos arešto orderį turi ta institucija, o ne galiausiai minėta valdžia (šiuo klausimu žr. 2016 m. lapkričio 10 d. Sprendimo Kovalkovas, C-477/16 PPU, EU:C:2016:861, 42 punktą)“, ir pridūrė, kad „išduodančioji teisminė institucija turi turėti galimybę vykdančiajai teisminei institucijai pateikti patikinimą, jog, atsižvelgiant į garantijas, teikiamas pagal išduodančiosios valstybės narės teisės sistemą, vykdydama Europos arešto orderio išdavimo funkcijas ji veikia nepriklausomai. Dėl šio nepriklausomumo reikalaujama, kad jos veiklos nuostatuose būtų nustatytos organizacinio pobūdžio taisyklės, pagal kurias, priimant sprendimą išduoti tokį arešto orderį,

išduodančiajai teisminei institucijai nekiltų jokios rizikos, kad, be kita ko, gali būti duoti konkretūs vykdomosios valdžios nurodymai“.

Galiausiai pagal Europos arešto orderio sistemą:

- sąvoka „teisminė institucija“ visoje Sąjungoje yra vienoda ir negali priklausyti nuo kiekvienos valstybės narės vidaus taisyklių;
- tam, kad viešoji institucija galėtų būti laikoma „teismine institucija“ pagal Sąjungos teisę, jai turi būti būdingas esminis požymis – neturi kilti rizika, kad jos sprendimų priėmimo įgaliojimams būtų daroma įtaka duodant pavedimus ar nurodymus iš išorės, be kita ko, vykdomosios valdžios įtaka.

Šios išvados, pateiktos Europos arešto orderio sistemoje (Pagrindų sprendimas 2002/584/TVR), gali būti įtrauktos ir į Europos tyrimo orderio sistemą (**orig. p. 7**) (Direktyva 2004/41/ES), nes ji, nors ir neturi poveikio asmens laisvei, vis dėlto tai yra labai invazinė priemonė: Europos tyrimo orderyje gali būti nurodyta, pavyzdžiui, atlikti kratas ar duomenų perėmimo veiksmus.

Kadangi 2019 m. spalio 24 d. Sprendime byloje C-324/17 (ECLI:EU:C:2019:892) Teisingumo Teismas patvirtino, kad „iš Direktyvos 2014/41 5 straipsnio 1 dalies formuluotės matyti, jog išduodant Europos tyrimo orderį turi būti užpildyta ir pasirašyta šios direktyvos A priede pateikta forma, taip pat patvirtintas to orderio turinio tikslumas ir teisingumas“, ir kadangi nagrinėjamu atveju nebuvo užpildytas [Europos] tyrimo orderio L skirsnis (teisminės institucijos patvirtinimas), bylos nagrinėjimas sustabdomas siekiant paklausti Teisingumo Teismo, ar Direktyvos 2014/41 2 straipsnio pirmos pastraipos c punkto ii papunktis turėtų būti aiškinamas taip, kad pagal jį valstybei narei leidžiama atleisti administracinę instituciją nuo pareigos pateikti [Europos] tyrimo orderį teisminei institucijai patvirtinti.

Prokuratūros teisė pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą

Prokuratūra supranta, kad pagal SESV 267 straipsnį prašymą priimti prejudicinį sprendimą gali pateikti „vienos iš valstybių narių **teisminė** institucija“.

1966 m. birželio 30 d. sprendime byloje 61/65 (ECLI:EU:C:1966:39) Teisingumo Teismas nustatė pagal SESV 267 straipsnį teisminėms institucijoms keliamus reikalavimus: a) institucijos teisinis pagrindas turi būti sukurtas teisės šaltiniu, o ne šalių susitarimu; b) ji turi būti nuolatinio pobūdžio, t. y. funkcijas atlikti nuolat, o ne atsitiktinai; c) jos sprendimai turi būti privalomi, todėl negalima pasinaudoti alternatyviomis teisių gynimo priemonėmis; d) institucija turi taikyti teisės normas; e) turi būti laikomasi šalių rungimosi principo; f) institucija turi būti nepriklausoma nuo bylos šalių ir veikti kaip trečiasis asmuo jų atžvilgiu.

Nagrinėdamas būtent prokuratūros padėtį Italijos teisės sistemoje, Teisingumo Teismas 1996 m. gruodžio 12 d. Sprendime sujungtose bylose C-74/95 ir

C-129/95 (ECLI:EU:C: 1996:491) paneigė, kad prokuratūra turi teisę teikti prašymus priimti prejudicinį sprendimą.

Tačiau toje byloje buvo nagrinėjamas klausimas, prokuratūros pateiktas jos pačios iškeltoje baudžiamojoje byloje, ir pati prokuratūra priėmė sprendimą, ar (**orig. p. 8**) pateikti jį nagrinėti teismui. Toje byloje Teisingumo Teismas nepripažino prokuratūros teisės pateikti klausimą pagal SESV 267 straipsnį, motyvuodamas tuo, kad tame procese ji privalėjo „ne visiškai savarankiškai išspręsti ginčą, o, veikdama kaip baudžiamąjį persekiojimą vykdanči šalis, prireikus pateikti jį spręsti kompetentingai teisminei institucijai“.

Nagrinėjamoje byloje šiuo motyvu remtis negalima, nes Italijos prokuratūra nėra Vokietijoje Miunsterio *Finanzamt* iškelto baudžiamosios bylos šalis, todėl negalės vykdyti baudžiamojo persekiojimo Italijoje dėl tos pačios veikos, ir ji neturi galimybės pateikti teismui įvertinti Miunsterio *Finanzamt* išduoto Europos tyrimo orderio, nes pagal Italijos teisę (Įstatyminio dekreto Nr. 108/17 4 straipsnis) kompetencija pripažinti tyrimo orderį ir vykdyti jį Italijoje arba atsisakyti jį pripažinti yra suteikta ne teismui, o prokuratūrai.

Iš tikrųjų nagrinėjamoje byloje, vadovaujantis Italijos procesine teise (Baudžiamojo proceso kodekso 247 straipsnis), prašomą veiksmą (kratą) turi atlikti ne teismas – jis priskirtas prokuratūros kompetencijai. Darytina išvada, kad, remiantis Įstatyminio dekreto Nr. 108/17 4 ir 5 straipsniais, institucija, įgaliota pripažinti tyrimo orderį arba atsisakyti jį pripažinti, yra prokuratūra. Teisminės institucijos pripažinimo procedūroje nedalyvauja.

Iš to darytina išvada, kad, vykdanč pasyvią Europos tyrimo orderio pripažinimo procedūrą pagal Direktyvos 9 straipsnį ir Įstatyminio dekreto Nr. 108/17 4 ir 10 straipsnius, prokuratūra yra institucija, kuriai pavesta „visiškai savarankiškai spręsti ginčą“, taigi ji yra valstybės narės institucija, įgaliota pateikti prašymą pagal SESV 267 straipsnį.

REMDAMASI ŠIAS MOTYVAIS,

PROKURATŪRA

PATEIKIA EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMUI ŠĮ PREJUDICINĮ KLAUSIMĄ:

Ar 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose 2 straipsnio pirmos pastraipos c punkto ii papunkčio dalis, kurioje numatyta, kad „bet kuri kita kompetentinga institucija (**orig. p. 9**), kaip apibrėžė išduodančioji valstybė, konkrečioje byloje veikianti kaip baudžiamajame procese tyrimą atliekanti institucija, pagal nacionalinę teisę kompetentinga nurodyti rinkti įrodymus“ taip pat gali būti laikoma išduodančiąja institucija, bet tokiu atveju, „prieš perduodant [Europos tyrimo orderį] vykdančiajai institucijai, patikrinus, ar jis atitinka šioje direktyvoje nustatytas [Europos

tyrimo orderio] išdavimo sąlygas, visų pirma 6 straipsnio 1 dalyje išdėstytas sąlygas, išduodančiosios valstybės teisėjas, teismas, ikiteisminio tyrimo teisėjas ar prokuroras patvirtina [Europos tyrimo orderį]“, reikia aiškinti taip: pagal ją valstybė narė gali atleisti administracinę instituciją nuo pareigos pateikti Europos tyrimo orderį [teisminei institucijai] patvirtinti, kai pripažįsta tą administracinę instituciją „teismine institucija, kaip tai suprantama pagal direktyvos 2 straipsnį“?

NURODO SUSTABDYTI BYLOS NAGRINĖJIMĄ, KOL TEISINGUMO TEISMAS PRIIMS SPRENDIMĄ.

<...> PRIEDAI: 1. 2019 m. lapkričio 14 d. Europos tyrimo orderis; 2. Gavimo patvirtinimas; 3. 2019 m. gruodžio 20 d. raštas su prašymu pateikti paaiškinimus; 4. 2020 m. sausio 8 d. raštas, kuriame atsakyta į prašymą pateikti paaiškinimus.

Trentas, 2020 m. sausio 15 d.

<...>